

KONRADSBURG | MARIEBERG 1:26 | MARIEBERG | KUNGSHOLMEN | STOCKHOLM

KULTURMILJÖANALYS | 2020-08-20

KONRADSBERG | MARIEBERG 1:26 | MARIEBERG | KUNGSHOLMEN | STOCKHOLM
KULTURMILJÖANALYS| 2020-08-20

UPPDRAGSGIVARE
SISAB

MEDVERKANDE ANTIKVARIE
Lisa Sundström, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kontrollant av kulturvärden - K, Tengbom

FOTO
Lisa Sundström om inget annan anges.

Tengbomgruppen ab
Katarinavägen 15
Box 1230
111 82 Stockholm
telefon: 08-412 52 00
www.tengbom.se
org.nr. 56329-9113

INNEHÅLL

1. INLEDNING

Bakgrund och syfte
Avgränsning
Metod

s. 4

2. KULTURHISTORISKT LAGSKYDD OCH PLANER

Översiktsplan för Stockholms stad
Stockholms byggnadsordning
Riksintresse för kulturmiljövården
Gällande plan
Plan- och bygglagen, generella bestämmelser
Stockholms stadsmuseum kulturhistorisk klassificering
Nationella miljö kvalitetsmål
Stockholms parkprogram
Parkplan Kungsholmen

s. 6

3. HISTORISK KONTEXT

Topografi och landskap
Kungsholmen i äldre tid
Stockholms hospital uppförs på Konradsberg
Park och köksträdgård anläggs
Stockholms malmar regleras
Köks- och personalbostäder uppförs
Psykiatriska sjukhuset
Fredhäll och Mariebergs byggs ut
Konradsbergsparken
Rålambshovs sjukhus
Telestation uppförs
Rivningshot
Campus Konradsberg

s. 14

4. NULÄGESBESKRIVNING OCH KARAKTÄRISERING

Övergripande landskapskarta- topografi och miljö
Läge i staden - angränsande gaturum och bebyggelse
Tre delmiljöer

- Konradsberg
- Campus Konradsberg
- Förtätningar

Tidslager - byggnader
Fasadmaterial

s. 44

Kontext

Vägar och gångstråk

Park

Siktlinjer och blickfång

s. 64

5. KULTURHISTORISKT VÄRDE

Tidigare ställningstaganden
Kulturhistoriskt sammanhang
Kulturhistoriskt värde - Dokument- och upplevelsevärden
Kulturhistoriska värden i förhållande till närmiljön, staden och riket.
Känslighetsanalys
Värdebärande karaktärsdrag

s. 70

6. TILLVARATA OCH UTVECKLA

Befintlig topografi
Gångstråk
Befintlig och ny bebyggelse
Park och vegetation
Anläggningar

s. 71

7. KÄLLOR

Litteratur
Arkiv
Internet

1. INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Stadsbyggnadskontoret har påbörjat ett planarbete i syfte att pröva förutsättningarna för en idrottshall i den nordvästra delen av Konradsbergsparken i stadsdelen Marieberg på Kungsholmen.

Förslaget omfattar två mindre hallar med omklädningsrum och övriga ytor på totalt 2700 kvadratmeter bruttoarea. Anläggningen är tänkt att användas under skoltid av skolelever på Kungsholmen och av allmänheten under kvällstid och helger.

I samband med planarbetet har Tengbom fått i uppdrag att ta fram en kulturmiljöanalys. Syftet är att identifiera områdets befintliga värden och definiera kulturhistoriska förutsättningar för planerad ny byggnad. Utredningen ska också kunna fungera som underlag för konsekvensanalys av framtaget förslag.

Arbetet har utförts av byggnadsantikvarie Lisa Sundström, Tengbom, under maj-juni 2020.

AVGRÄNSNING

Föreslagen placering av idrottshallen är i parken i anslutning till Campus Konradsberg med fastighetsbeteckning Marieberg 1:26.

Utredningens avgränsning utgår ifrån fastigheten och dess närmaste omgivning i Konradsberg samt omgivande stads- och landskapsrum i det fall de bedöms betydelsefulla.

METOD

Som analysmetod för att beskriva den fysiska miljön har två olika metoder används, dels en metod kallad Dive (Riksantikvarieämbetet 2009) dels modellen för kulturhistorisk värdering av bebyggelse enligt Unnerbäck (Riksantikvarieämbetet 2002).

Analysmetoden DIVE är utarbetad med syfte att få ökad kunskap och förståelse för den fysiska miljön för att klargöra hur kulturhistoriska värden och kvaliteter kan tas tillvara som en gemensam tillgång vid utvecklingen av ett område.

Enligt Dive-metoden hålls sammanhållna miljöer, inte enstaka objekt i fokus. Metoden består av de fyra stegen, describe, interpret, value och enable.

I Unnerbäcks metod delas kulturhistoriska värden upp i dokumentvärden och upplevelsevärden. Dokumentvärden avser den information en byggnad kan förmedla ur ett samhällshistoriskt och arkitekturhistoriskt perspektiv. Upplevelsevärden avser arkitektoniska, miljöskapande och estetiska kvaliteter.

DIVE

UPPLÄGG

1 - Describe/Beskriv

MÅLSÄTTNING

Sammanställning och beskrivning av områdets historia och utveckling.

2 - Value/Värdera

Definition av utredningsområdets kulturhistoriska värden (kulturvärdenas känslighet/tåligt för förändring).

3 - Interpret /Tolka

Beskrivning av områdets historiska betydelse.

4 - Enable/ Aktivera

Principer och riktlinjer för kulturmiljön i en planeringsprocess.

Föreslagen placering blå ring

2. KULTURHISTORISKT LAGSKYDD OCH PLANER

ÖVERSIKTSPLAN FÖR STOCKHOLMS STAD
Marieberg på Kungsholmen ligger enligt översiktsplan inom ett s.k.:

”Stadsutvecklingsområde - komplettering”
innebärande:

”Område med blandad stadsbebyggelse där omfattande komplettering föreslås. Området kan kompletteras med bostäder, service, verksamheter, gator, parker, kultur och idrottsytor. Att förstärka de gröna kvaliteterna och säkerställa funktioner som skolor och förskolor är en viktig del i stadsutvecklingen. Komplettering ska göras med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov. Inom området kan finnas delar där större strukturförändringar föreslås.”

Enligt översiktsplan ska vid planering i kulturmiljö:

- Kunskap om stadens stadsbyggnadskaraktärer och stadslandskapet vara en utgångspunkt vid förändring, förnyelse och förtätning i stadens befintliga områden.
- Kulturmiljöns värden ska fortlöpande identifieras, säkerställas, tas omhand och utvecklas.
- Ny bebyggelse, ändringar och tillägg i befintliga miljöer ska utföras omsorgsfullt, med konsekventa karaktärsdrag och genomarbetade detaljer grundade på en gedigen analys.
- Bebyggelse som är kulturhistoriskt värdefull och har betydelse för stads- och landskapsbilden ska ses som en resurs i stadsutvecklingen.

Stockholms stad som fastighetsägare har en betydelsefull roll i att vara förebildlig, exempelvis genom att utarbeta vårdprogram och anordna arkitekttävlingar, såväl i utvalda projekt som i den vardagliga förvaltningen av stadens byggnader.

Vid nya byggnader uttrycker översiktsplanen att:

- Varje byggprojekt ska bidra till att stärka upplevelsen av Stockholm som helhet och förbättra den gemensamma stadsmiljön för medborgare och besökare. Det ska bidra positivt till omgivande stadsdel och samspela med sin närmiljö.
- I allt stadsbyggande ska läget i staden beaktas med utgångspunkt från topografi, utblickar, kontakt med det gröna och vattnet.
- Offentliga rum ska planeras så att de blir attraktiva och inbjuder fler att stanna och delta i ett aktivt stadsliv. Stadens rum ska vara flexibla och robusta så att de fungerar under olika årstider, över dygnet och till vardags och evenemang.
- Byggnadens eller platsens arkitektoniska idé sak kunna beskrivas. Mötet mellan byggnad och stadsrum ska tas tillvara så att de berikar varandra.

STOCKHOLMS BYGGNADSORDNING

I Stockholms byggnadsordning, som är en del av översiktsplanen, redogörs för Stockholms karaktärsdrag. Förhållningssätt till förändring fastslås. När det gäller parker och natur står:

”De gröna kilarna som utgör länkar mellan innerstadens parker... vårdas och vidmakthålles. lanspråktagande av det gröna rummet sker ej så att dessa grundläggande relationer förändras. Innerstadens parker vårdas och vidmakthålles efter de kvaliteter som utgår från parkernas funktion i staden, deras koppling till planmönster och topografi samt deras kulturhistoriska värden. Gröna ytor och trädplanteringar som förvanskats eller undanträngts återställs.”

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN

Planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet miljöbalken "Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115).

En riksintressant kulturmiljö är ett område som är så präglad av sin historia att kulturmiljön utgör en av platsens stora tillgångar. En sådan plats är inte fredad mot förändringar men platsens kulturvärden och potential bör tas tillvara som en tillgång för stadens utveckling.

Stadens mål är att områden av riksintresse ska förvaltas så att planerade åtgärder förstärker de värdebärande uttrycken utan att skada dem.

Riksantikvarieämbetet har preciserat riksintressets värden genom en längre beskrivning av olika miljöer och företeelser som tillsammans berättar viktiga aspekter av stadens historia och skapar grunden för riksintresset.

Konradsberg bedöms beröra temat "Den offentliga och demokratiska staden" - ett av innerstadens sjukhusområden som tillkom vid 1800-talets slut som en del av den offentliga byggnadsverksamheten som tog fart i Stockholm med byggnader särskilt utformade och lämpade för ändamålet. Arkitekturen blev gärna monumental för att framhäva verksamheternas betydelse. Stora vårdbyggnader och institutioner och skolbyggnader för högre utbildning och vetenskap visar också på det offentliga omfattande investeringar.

Andra särdrag för riksintresset som berörs är: Stockholms anpassning till naturen, blickfång och vyer samt stadsiluetten med en begränsad hushöjd där bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåts att höja sig över mängden.

● = Konradsberg ligger inom Riksintresse för kulturmiljövården (Stockholms innerstad med Djurgården).

GÄLLANDE PLAN

För Konradsberg gäller *Detaljplan för Konradsberg inom stadsdelen Marieberg i Stockholm (Dp 92015A), 1990-06-30.*

Detaljplanen utformades i samband med att sjukhusets verksamhet flyttades och ett förslag om att anlägga ett campus på området lagts fram. En ny detaljplan upprättades för att ge plats för nya byggnader i området och samtidigt bevara områdets kulturhistoriska värden både avseende de äldre byggnaderna och den unika parkmiljön.

Detaljplanen innehåller skydd för befintliga värdefulla byggnader. q-bestämmelse enligt nedan gäller:

- q1 - "Byggnaden får inte rivas eller till sitt yttre förändras."
- q 2-q4 - "Byggnaderna får inte rivas eller till sitt yttre förvanskas."
- q5 - "Byggnaderna ska bevaras".

Parken vid Konradsberg har markerats som anlagd park. Befintliga träd inom nya campus har markerats n innebärande att de ska bevaras.

För den nya bebyggelsen inom området utformades anpassningsbestämmelser:

- S - innebärande att nya byggnader ska utformas med slätputsade fasader, fönsternickerier av trä och tak utföras av falsad plåt. För ny byggnader anges högsta byggnadshöjd samt att hissmaskinrum och fläktrum ej får förläggas synligt på taken. Taken får förses med ljuslanternin. Högsta taklutning 15 grader.

För marken inom planområdet gäller att stödmurar och markbeläggningar ej får utföras med synlig betong.

Gång, cykel och körvägar skall utföras med ytor av grus eller natursten. Trappor och gradänger skall vara av granit.

Detaljplan (Dp 92015A) för Konradsberg. Stockholms stadsbyggnadskontor, gällande planer.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen ställer krav vid planläggning och byggande. De allmänna intressen som ska beaktas vid planläggning av bebyggelse samt krav som ställs på byggnader anges i plan- och bygglagen.

Vid planläggning ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas (PBL 2 kap. 6§). Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

Det är kommunerna som har ansvar för kultur- miljöfrågor utifrån bestämmelserna i plan- och bygglagen (PBL).

Av lagen framgår bl.a. att vid:

PLANLÄGGNING OCH NY BEBYGGELSE

Planläggning ska ske med hänsyn till natur- och kulturvärden och främja en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse (PBL 2 kap. 3-4§§).

Planläggning och bebyggelse ska utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (PBL 2 kap. 6§).

En byggnad ska ha en god form-, färg- och materialverkan (PBL 8 kap. 1§).

SÄRSKILT VÄRDEFULL BEBYGGELSE

Vid ansökningar om bygglov skall kommunen bland annat kontrollera att byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas.

”En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas” (PBL 8 kap. 13 §).

”Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras” (PBL 8 kap. 14 §).

Förvanskingsförbudet gäller även anläggningar, tomter (som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser), allmänna platser och bebyggelseområden.

ALL BEBYGGELSE

Oavsett om en byggnad är särskilt värdefull eller inte ska ändringar alltid utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag och värden inte går förlorade.

För alla befintliga byggnader gäller att ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och tekniska egenskaper bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

”Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden” (PBL 8 kap. 17 §).

STOCKHOLMS STADSMUSEUMS KULTURHISTORISKA KLASSIFICERING

I Stockholms stad har stadsmuseet uppdraget att peka ut vilka byggnader och bebyggelsemiljöer som är kulturhistoriskt värdefulla.

Stadsmuseet har utarbetat en metod som innebär att kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan få tre olika klassificeringar (blått, grönt eller gult).

Den kulturhistoriska klassificeringen är ett kunskapsunderlag som ska ligga till grund för bedömningar i samband med detaljplanering och bygglovsprövning enligt plan- och bygglagen.

Blåklassningen är den högsta klassificeringen och motsvarar byggnadsminne. Grönklassade byggnader innebär att bebyggelsen är särskilt kulturhistoriskt värdefull. Gulklassificerade byggnader innebär att bebyggelsen har ett visst kulturhistoriskt värde.

Klassificeringen innebär att plan- och bygglagens skydd för särskilt värdefull bebyggelse enligt 8 kap. 13, 14, 17 §§ är tillämplig.

Blått

Blåklassade byggnader är den högsta klassen och omfattar synnerligen kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Motsvarar fordringarna för byggnadsminnen enligt kulturminneslagen.

Grönt

Grönklassade byggnader innebär att bebyggelsen är särskilt kulturhistoriskt värdefull ur historisk, kulturhistoriskt, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Gult

Gulklassade byggnader innebär att bebyggelsen har positiv betydelse för stadsbildens och/eller har ett visst kulturhistoriskt värde.

Grått/Streckade

Fastighet som inte går att hänföra till de övriga klassificeringskategorierna.

KULTURHISTORISKT KLASSIFICERADE BYGGNADER I KONRADSBERG

BLÅKLASSAD BEBYGGELSE

1. F.d. Stockholms hospital/Konradsberg (Axel Törnqvist, 1861)

GRÖNKLASSAD BEBYGGELSE

2. F.d centralkök till Stockholms hospital (Ture Stenberg, 1914)

3. F.d. Fredhälls folkskola (Paul Hedqvist, 1930-tal)

4. F.d. Folkskoleseminarium för manliga elever (Paul Hedqvist 1950-tal)

5. F.d. överläkarebostad vid Stockholms hospital, Kv. Taffelberget 7, 1914 (Ture Stenberg)

5. Kv. Taffelberget 8, 1980-tal, (Sune Malmqvist)

7. Kv. Pendeluret 4, 1940-tal (Backström-Reinius)

GULKLASSAD BEBYGGELSE

8. Stenvillan, f.d personalbostäder till Stockholms hospital (Carl Westman, 1922)

9. Kv. Hedvigsberg 4, 1940-tal (Nils-Einar Eriksson)

10. Kv Hedvigsberg 6, 1940-tal (Sture Fröhlén)

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering av bebyggelsen i Konradsberg.

NATIONELLA MILJÖKVALITETSMÅL

Regeringen har tagit fram nationella miljökvalitetsmål. Ett av dem handlar om "god bebyggd miljö". Målet har brutits upp i delmål som berör park- och naturmark på olika sätt. Ett av dessa delmål är att:

- Kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och förstärkas.

Detta mål har även brutits upp i delmål såsom t.ex att:

- Natur- och grönområden i och i närheten av tät bebyggelse värnas för att ge god tillgänglighet till områden för rekreation och lek.
- Trädgårdar, alléer, parker, vattendrag och andra gröna områden bevaras. De är en del av stadens bebyggelsehistoria och ger staden identitet och karaktär.
- Den biologiska mångfalden i staden bevaras och utvecklas.

STOCKHOLMS STADS PARKPROGRAM

I Stockholms stads parkprogram fastslås att:

- I värdefulla kulturmiljöer prioriteras kulturhistoriska och estetiska värden.

Enligt Stockholms parkplan ska varje stadsdelsområde ha en särskilt parkplan som fastslår utveckling och skötselprioriteringar på sikt i ett stadsdelsområde.

Samtliga värdefulla kulturmiljöer i park- och naturmarken uppräknas i Stockholms parkplan. Konradsbergsparken kategoriseras som en "park kring byggnad" som har ett kulturhistoriskt, stadsbyggnadshistoriskt eller parkhistoriskt värde.

PARKPLAN FÖR KUNGSHOLMEN

I parkplan för Kungsholmen är Konradsbergsparken utpekad som en kulturhistoriskt värdefull park kring en byggnad.

Målet för Konradsbergsparken är enligt parkplan att "Bevara och utveckla parkens nuvarande karaktär".

Parkerna anges utgöra viktiga delar av kulturarvet och att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de kulturhistoriska värdena. I Parkplan för Kungsholmen har målet för stadsdelens parker tagits fram.

Till målen hör bl.a att:

- Bevara och utveckla parkernas kulturhistoriska värden.
- Öka tryggheten genom bättre belysning, vegetationsåtgärder och förbättrad skötsel.
- Rusta alla parker där skötseln är eftersatt.
- Ta fram trädvårdsplaner för att skapa ett varierat och olikåldrigt trädbestånd i parkerna.

Kungsholmens sociotopkarta. Grönmarkerad mark = kulturhistoriskt värdefull park.

3. HISTORISK KONTEXT

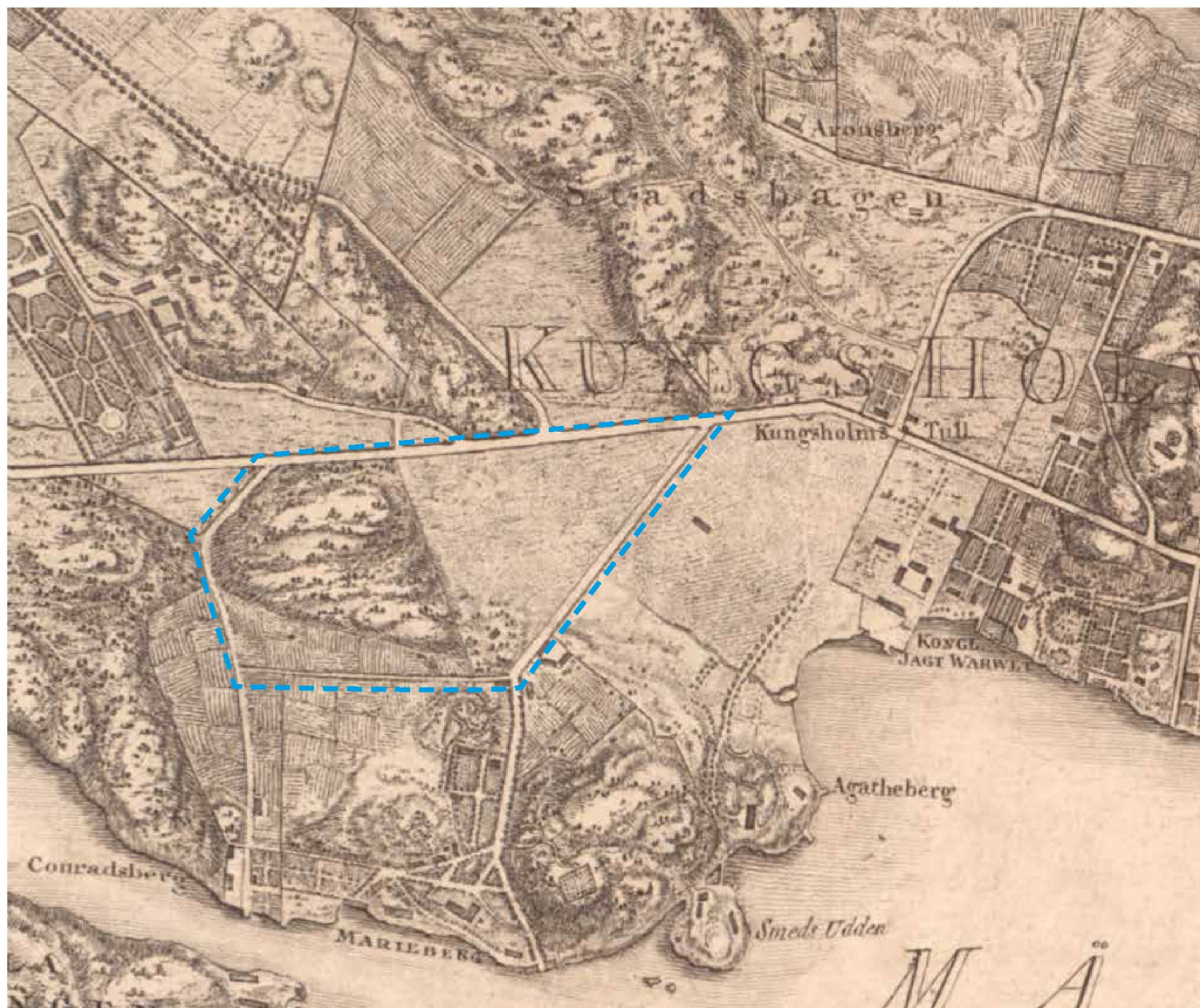
TOPOGRAFI OCH LANDSKAP

Området i Konradsberg består av två delar. I områdets västra del löper en skogsbeväxt bergrygg och i den östra delen sluttande låglänta parkområden som i äldre tid utgjorde ängsmark.

KUNGSHOLMEN I ÄLDRE TID

Kungsholmen var en lantlig idyll långt in på 1800-talet. I äldre tid fanns här framförallt väderkvarnar och tegelbruk. Kungsholmens västra del kallades i äldre tid Stadshagens Hage och utgjorde stadsdelens utmarker. Gator började inte dras förrän i början av 1800-talet.

Vid 1600-talets mitt uppfördes Kristineberg och Hornsberg som bebyggdes med stora palats och omgavs av trädgårdar. Egendomarna skildes åt av skog och betesmark. Vid Mälaren låg gården Conradsberg och under 1640-talet uppfördes här även malmgården Marieberg efter vilken stadsdelen fått sitt namn.

Karta över del av Kungsholmen år 1805. Blå streckad linje motsvarar platsen för Konradsberg.

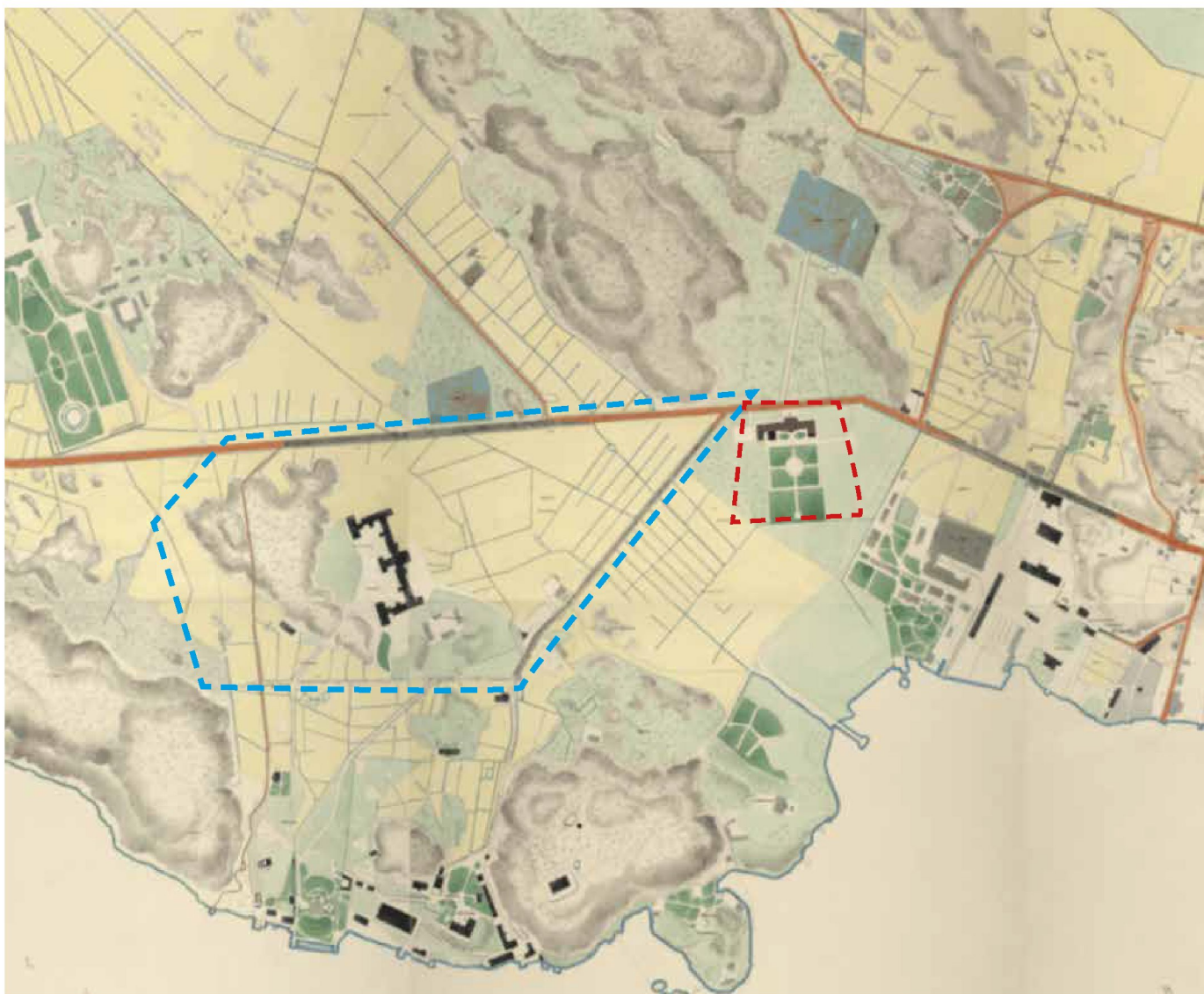
STOCKHOLMS HOSPITAL UPPFÖRS PÅ KONRADSBERG

Stadens sjukhus för psykiskt sjuka vid Danvikens hospital var vid 1800-talets mitt förfallet och i vården av de sjuka påtalades missförhållanden.

Vid 1800-talets början präglades staden av stagnation men en ekonomisk förbättring kom vid mitten av seklet märkas i staden genom uppförande av en rad institutionsbyggnader. En ny modern syn på mentalsjukvården var en av anledningarna till planerna för att uppföra en ny sjukhusbyggnad. Sjukhuset skulle vara en kuranstalt för de sjuka och ingen försörjningsinrättning för fattiga. Avsikten var att bygga ett "mönsterhospital".

Staten köpte gårdarna Konradsberg och Hedvigsberg på Kungsholmen för att ge plats åt ett nytt sjukhus. Platsen valdes då det ansågs ha ett vackert läge och för dess närhet till Stockholms sjukhem som uppfördes intill området under 1860-talet.

Till arkitekt valdes Albert Törnqvist vid Överintendentsämbetet som kom att bli sin tids mest uppskattade sjukhusarkitekt. Stockholms hospital ritades under åren 1854-55 och byggdes mellan åren 1855- 1861 i tidens förekommande nystil i en blandning nyrenässans och barock. Sjukhuset utformades i en överdådig stil och ansågs vara nästan onödigt elegant och modernt" och många menade att ett "dårhus borde uppträda i långt enklare former". Stockholms Hospital kom i folkmun att kallas "Dårarnas slott".

Karta över del av Kungsholmen år 1863. Blå streckad linje motsvarar platsen för Konradsberg. Röd linje motsvarar platsen för Stockholms sjukhem. Stockholmskällan.

Sjukhusbyggnaden placerades på en höjd i områdets centrala del för att inte ta värdefull odlingsmark i anspråk. Anläggningen skulle rymma en vidsträckt trädgårdsanläggning för promenader och var tänkt att vara självförsörjande på livsmedel som rotfrukter, grönsaker, mjölk m.m.

Den befintliga gårdsbebyggelsen i området var från omkring 1800-talets början och integrerades för sjukhusets behov. Konradsbergs gårds byggnader vid Mälaren nyttjades som tvättinrättning och personalbostäder. Hedvigsbergs gård användes som personalbostad och ekonomibyggnaderna fortsatte att användas i verksamheten.

Stockholms Hospital låg de första åren i ett öppet och lantligt landskap med grönsaksodlingar, träd och bärbuskar. Anläggningen präglades av ett socialt och ekonomiskt system för självhushållning. Personalen bodde inom sjukhusområdet och patienterna utförde arbeten i trädgården som en del av vården. Sjukhusledningen menade att naturen var själens största läkare och allt arbete i och med naturen skulle leda till hälsa och lycka.

Sjukhusbyggnadens u-formade flyglar byggdes på omkring år 1873 och rymde de mest våldsamma patienterna och kallades för "Stormen".

Karta över Konradsberg och Hedvigsberg år 1861 upprättad av Max Andersson, Riksarkivet. Marken sträckte sig ursprungligen ända ned till Mälaren. Den befintliga gårdsbebyggelsen var från omkring 1800-talets början och integrerades för sjukhusets behov. Konradsbergs gårds byggnader vid Mälaren nyttjades till tvättinrättning och personalbostäder. Hedvigsbergs gård användes som personalbostad och ekonomibyggnaderna fortsatte att användas i verksamheten. I anläggningens östra del uppfördes ett porthus till anläggningen som inhägnades med staket.

PARK OCH KÖKSTRÄDGÅRD ANLÄGGS

Stadsträdgårdsmästare Alfred Melin ansvarade för planeringen av parken vid sjukhuset som anlades under 1870-talet. Parken utformades som en engelsk landskapspark med slingrande promenadstigar. Ädellövträd planterades in i de grästäckta ytorna och i väster anslöt skogsbeväxt naturmark.

Vid sjukhusets västra sida anlades en köksträdgård och från år 1887-88 även ett orangeri av sten, åstadkommet genom patienternas arbete och sköttes även av dessa.

Litografi av hospitalet på Konradsberg år 1862. Sjukhusområdet hägnades in och vid dess östra sida låg anläggningens porthus. Digitalt stadsmuseum.

Foto över det nyuppförda Stockholms hospital år 1860. Till vänster i bild porthuset och Hedvigsbergs malmgård som stod kvar fram till 1950-talet då det revs. Anläggningen var från början inhägnad. Ur arkitekt Albert Törnqvist samlingar. Digitalt stadsmuseum.

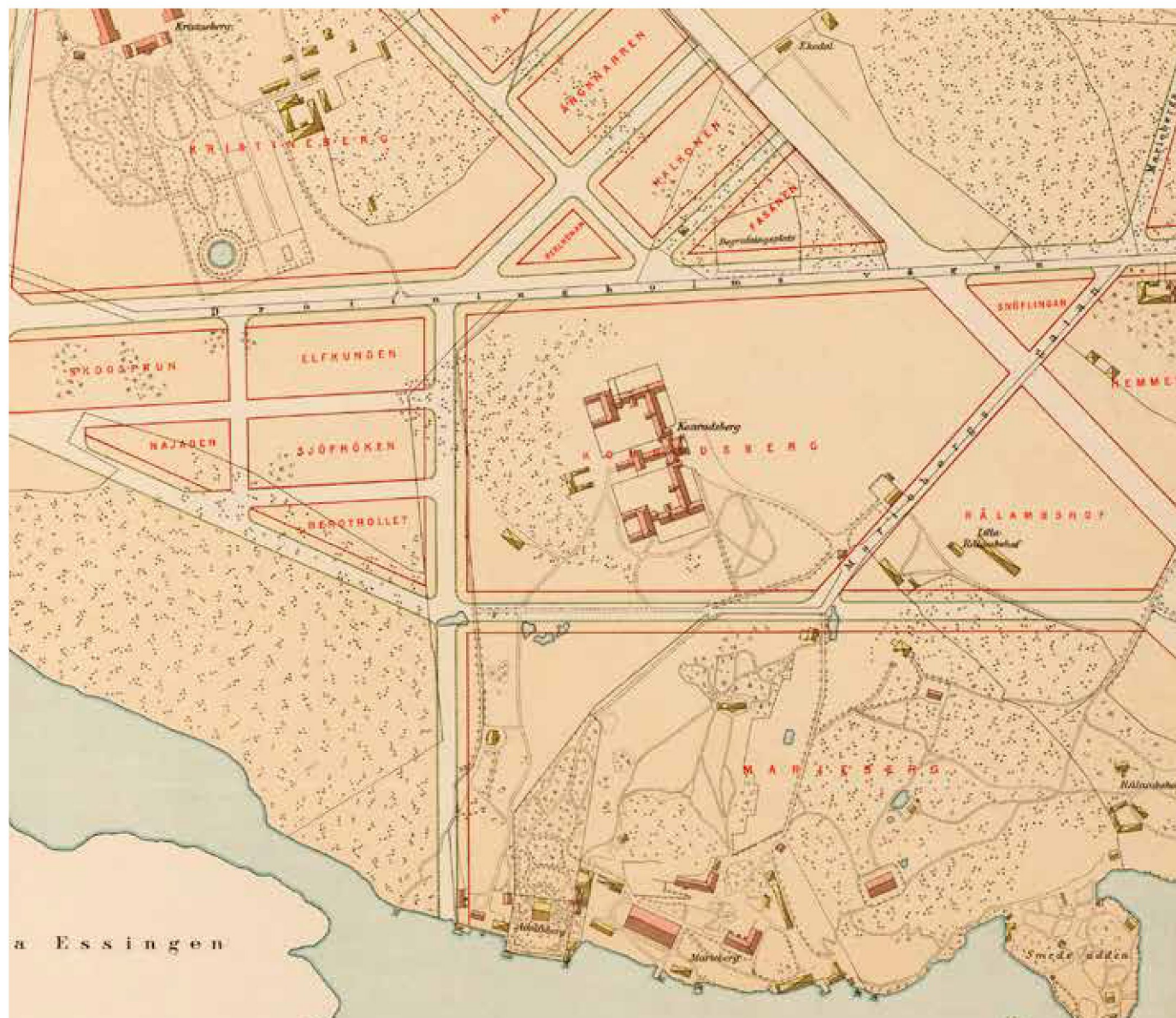

Fotografi från sjukhusbyggnadens trappa mot Stockholms sjukhem i öster. Fotot av den nyanlagda parken med gångvägar och nyplanterade träd är taget år 1881. Byggnaden i parkens mitt anges på ritningar vara ett "soltält". Digitalt stadsmuseum.

STOCKHOLMS MALMAR REGLERAS

Stadsdelens västra del dominerades vid 1800-talets slut av Konradsbergs sjukhus, Stockholms sjukhem och äldre gårdsbebyggelse samt Kristinebergs slott med trädgårdar.

Vid regleringen av malmarna under 1800-talets slut drogs vägar ut över Västra Kungsholmen. Vid Konradsberg anlades Drottningholmsvägen, Rålambsvägen, Mariebergsvägen (nuvarande Görwellsgatan) i lägen för äldre vägsträckningar. Den nya Lindhagensgatan drogs från Rålambshov över Konradsberg i dess östra del. Regleringen lämnade Konradsberg, Kristinebergs gård och Marieberg oreglerade. Stenstadskvarter lades ut över delar av Fredhäll och Stadshagen men kom inte att genomföras.

Del av Lundgrens karta från år 1885. Stockholmskällan.

Konradsberg från öster år 1896. Dlgitalt stadsmuseum.

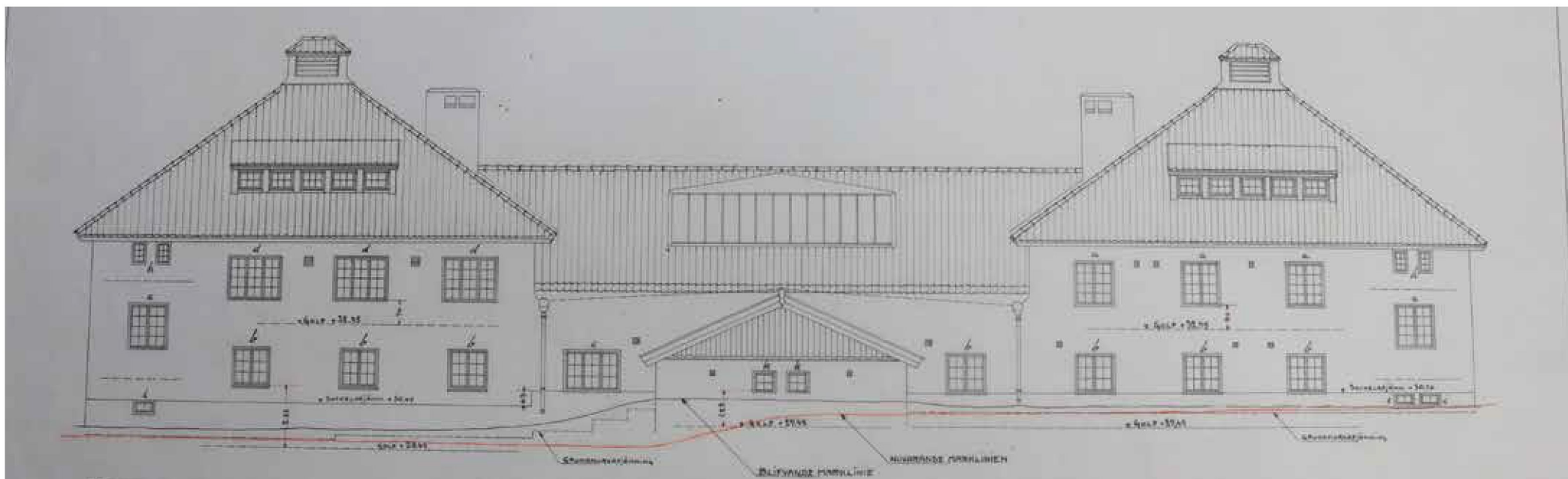
KÖKSBYGGNAD OCH PERSONALBOSTÄDER UPPFÖRS

År 1914 uppfördes i parken en överläkarbostad (1) och ett centralkök (2), båda efter ritningar av Ture Stenberg. Båda utformades med putsade fasader i tidtypisk nationalromantisk stil med småspröjsade fönster.

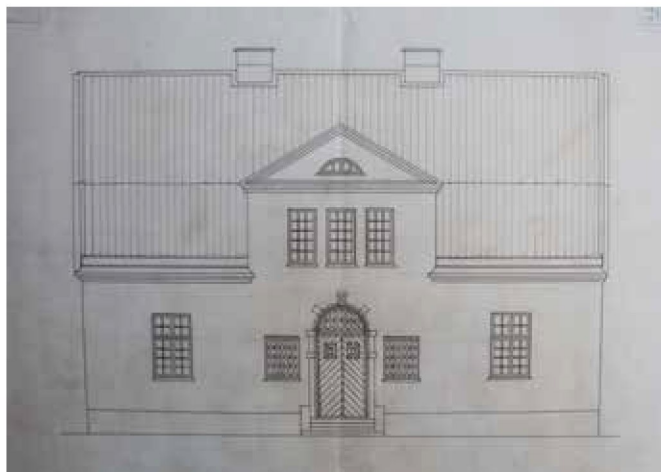
År 1922 uppfördes en byggnad för personalbostäder (3). Fasaderna utfördes putsade och anslöt till 1920-talets klassicistiska stil. Ritningarna upprättades av arkitekten Carl Westman, även upphovsman till Stockholms Rådhus och Beckomberga sjukhus.

Del av karta över Stockholm år 1930. Byggnader uppförda för verksamheten som finns kvar idag. 1. Överläkarbostad. 2. Centralkök. 3. Personalbostad. Övriga byggnader inom området, med undantag för sjukhusbyggnaden, har efterhand rivits. Stockholmskällan.

Nybyggnadsritning centralkök. Fasadritning upprättad av Ture Stenberg, 1914. Riksarkivet. Mittdelen revs i samband med anläggandet av Campus Konradsberg.

Nybyggnadsritning överläkarebostad. Fasadritning upprättad av Ture Stenberg, 1914. Riksarkivet.

Nybyggnadsritning personalbostad. Fasadritning upprättad av Carl Westman, 1922. Riksarkivet.

PSYKIATRISKA SJUKHUSET

År 1931 ändrades sjukhusets namn till Psykiatriska sjukhuset. Namnbytet grundade sig i ordet "hospitals" dåliga klang och man ville ge hospitalet ett namn där ordet "sjukhus" ingick för att markera att de gamla anstalterna var riktiga sjukhus.

MARIEBERG OCH FREDHÄLL BYGGS UT

Stadsdelen kom att byggas ut under 1930- och 40-talen. Det fanns långt gångna planer på att även riva sjukhuset och istället bygga bostäder. Planerna för Konradsberg kom dock inte att förverkligas.

Fredhäll byggdes ut efter en arkitekttävling där ett uttalat önskemål fanns om stora naturparker och lägre bostadsbebyggelse. Det nya området byggdes ut under 1930-talet och karaktäriseras av funkisarkitektur med ljusa släta putsfasader. Det var första gången man byggde hyreshus med öppet byggnadsätt i ett större område i Stockholm.

När området behövde en skola gick uppdraget till arkitekt Paul Hedqvist. Fredhälls folkskola uppfördes i Konradsbergsparkens sydvästra del och fick ljusa putsade fasader i samstämmighet med Fredhällsområdet.

Under 1950-talet byggdes också ett Folkskoleseminarium för manliga elever vid Fredhäll. Seminariet förlades till Konradsbergsparken vid Rålambsvägen, även detta efter ritningar av Paul Hedqvist och uppfördes med tegelfasader i tidens traditionalism.

Marieberg byggdes ut från 1940-talet och i området uppfördes fristående hus framförallt i gult tegel. I Konradsbergsparken kom ett par bostadshus till uppförande i parkens östra del.

KONRADSBERGSPARKEN

Under 1930-talet tillkom det parkstråk som sträcker sig från Stadshuset över Norr Mälarstrand, Rålambshovsparken och över Konradsbergsparkens norra del fram till Fredhällsparken.

Parkstråket utformades efter stadsträdgårdsmästare Osvald Almqvists programförklaring som innebar att sammanhängande parkstråk skulle skapas och hur man skulle ledas fram till parkens olika delar. Hans idéer kom att bli vägledande för gestaltningen av stadens parker. Almqvist första parker efter programförklaringen blev Fredhällsparken och Rålambshovsparken. Parkstilen kom att kallas Stockholmsstilen. Parkstilen karaktäriseras av att den tog tillvara naturlandskapets kvaliteter och utgjorde ett socialt landskap i staden där de inflyttade landsortsborna kunde känna sig hemma.

Under åren 1945-46 färdigställdes parkens gångvägar och gräsytor i de delar av parken som ligger mot omgivande trafikleder. Slänterna mot vägarna utfördes i en speciell anläggningsteknik som stadsträdgårdsmästare Holger Blom fått inspiration till efter en resa till Halland där han studerat sanddynerna. Slänterna skulle utformas så att de inte blev slappa, utslätade och ointressanta.

År 1949 beskrivs Konradsbergsparken: "den nuvarande delen av parken med sitt lummiga och omväxlande trädbestånd och sin vilda undervegetation torde vara ett av Stockholms vackraste parkområden".

Konradsberg, del av karta över Stockholm år 1934. Stockholmskällan.

Tre bostadshus i gult tegel uppförs i Konradsbergsparken under 1940-talet.

Del av karta över Stockholm år 1940. Planer för nya vägar och kvarter lades ut över Konradsberg men kom inte att genomföras. Det parkstråk som löper från Stadshuset över Norr Mälarstrand, Rålambshovsparken, Konradsparken till Fredhällsparken lades ut på 1930-talet efter stadsträdgårdsmästare Osvald Almqvist programförklaring. Stockholmskällan.

RÅLAMSHOVS SJUKHUS

År 1968 bytte Psykiatriska sjukhuset återigen namn och kom att heta Rålambshovs sjukhus. Konradsberg var dock det vedertagna namnet på området.

TELESTATION UPPFÖRS

1964 uppförs en telestation av betong i parkens nordvästra del. Stationen förser idag Campus Konradsberg med uppvärmning av byggnader.

RIVNINGSHOT

Under hela perioden från omkring sekelskiftet fram till 1950-talet var sjukhuset i slitet skick och var nedläggnings- och rivningshotat. År 1956 togs dock ett principbeslut om en total upprustning och modernisering av sjukhuset som pågick fram till 1962.

På 1980-talet blev rivningshotet återigen påtagligt. Stockholms stad hade köpt marken av staten för att kunna riva sjukhuset och istället bygga bostäder. Landstinget nyttjade dock sin besittningsrätt fram till år 1996.

I kvarteret Taffelberget, i parkens sydöstra del, kom dock ny bebyggelse att uppföras år 1987-90. För att ge plats för de nya huset fälldes ett 90-tal 100-åriga träd i parken.

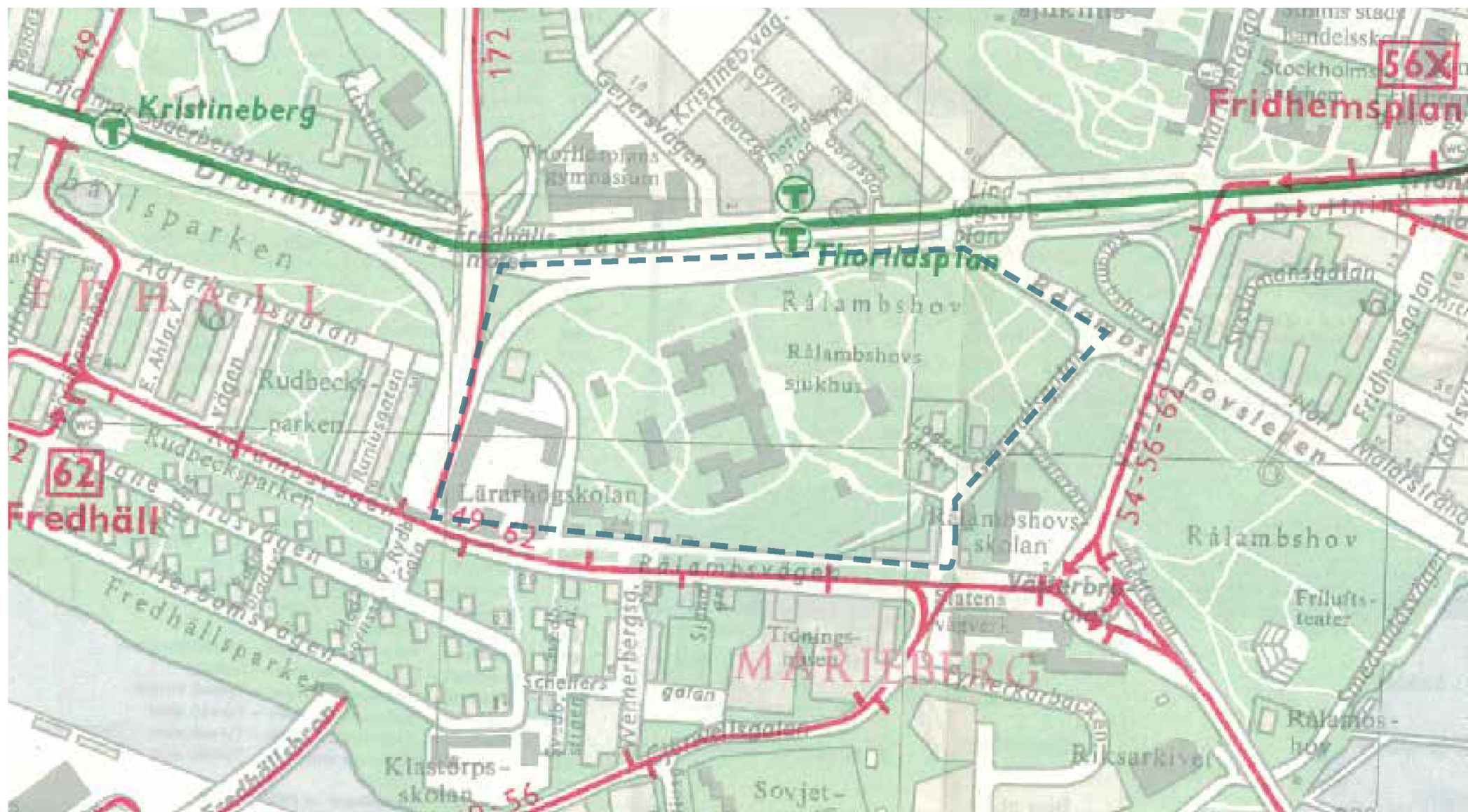
Telestation i betong uppförs år 1964.

I Konradsbergsparken uppfördes under 1980-talet sammanlänkade bostadshus i kvarteret Taffelberget.

Förskolebyggnad uppförd i parken med tillfälligt bygglov under 2000-talet.

Del av karta över Stockholm år 1976. Stockholmskällan.

CAMPUS KONRADSBERG

År 1992 beslutade regeringen att Lärarhögskolan, som var utspridd i olika byggnader i staden, skulle lokaliseras till Konradsberg. Sedan tidigare var delar av Lärarhögskolan lokaliserad till Fredhälls folkskola. År 1995 köpte Akademiska Hus Konradsberg för att omvandla området till ett campus för Lärarhögskolan.

De befintliga byggnaderna hade moderniseringsbehov och behövdes anpassas för användning till kontors- och undervisningslokaler. Nya funktioner för skolan som bibliotek, aula, restaurang och lokaler för undervisning behövdes och ett planarbete påbörjades.

För att markera att mentalsjukhuset gick en annan framtid till mötes valde man nu att kalla byggnaden Konradsberg.

Detaljplanen utarbetades av stadsplaneraren Alexander Wolodarski på Stockholms stadsbyggnadskontor, som även utarbetade planen för S:t Eriksområdet på Kungsholmen. I arbetet ingick att bevara och skydda kulturhistoriska värden, både avseende de äldre byggnaderna och den unika parkmiljön.

Detaljplanen gick upp för antagande år 1998 men Stockholmspartiet ville stoppa Lärarhögskolans etablering på Konradsberg och framförallt förhindra exploatering av värdefull parkmark. Efter förhandlingar ändrades detaljplanen till ett bantat projekt samt ett bevarande av Stenvillan, som först avsågs att rivas, och bevarande av fler träd.

Det nya Campus skulle rymma lokaler för undervisning, forskning, student- och lärarbostäder, byggnader för aktiviteter och rekreation samlat i

ett större parkområde med förebilder från England och USA.

Tidigt i projektet beslutades att området skulle byggas med hus i park och inte sammanhängande byggnadskomplex. Målet var att skapa en levande arkitektonisk miljö med fristående enskilda hus. Visionen var att Lärarhögskolans byggnader skulle blandas med bostäder och att hela campusområdet skulle bli som ett minisamhälle. Området skulle erbjuda naturliga mötesplatser med en vacker och trevlig utemiljö mellan husen.

För att skapa en mångfald i området bjöd Akademiska hus in tre arkitektkontor; Brunnberg & Forshed Arkitektkontor, Bjurström & Brodin Arkitekter och Johan Celsing Arkitektkontor.

Redan några år efter Lärarhögskolans inflyttning beslutade Stockholms Universitet att Lärarhögskolan skulle integreras i universitetets övriga verksamhet på Frescati och lokalerna på Campus Konradsberg lämnades.

Akademiska Hus valde därefter att utveckla Campus Konradsberg till ett skolcampus för skolor med specialkompetens. Flera specialskolor flyttade hit som t ex Manillaskolan, Hällsboskolan och Reggio Emilia Institutet. Stockholms Internationella Montessoriskola flyttade in i Konradsbergs huvudbyggnad.

År 2014 övertogs Campus Konradsberg av SISAB (Skolfastigheter i Stockholm AB).

Campus Konradsberg idag. Informationstavla över byggnadernas placering.

Q, Q2, Q3 - Konradsbergs hospital. P - Studentbostäder. V1, V2 - Centralkök. S - f.d. personalbostäder. U - Uffehuset. O - Ottesen-Jensenhuset. K - Keyhuset.

A, B, C, D, E, M - f.d. Folkskoleseminarium för manliga elever. T - Tegnérhuset/Manillaskolan. J, H, G, F - f.d. Fredhills folkskola.

NY PLAN I KONRADSBURG MED CENTRAL MITTAXEL OCH ETT TVÄRGÅENDE STRÅK
Områdets östra del med de f.d. sjukhusbyggnaderna och landskapspark sparades medan den östra delen planerades med en ny plan.

Genom området östra del lades en central mittaxel med utgångspunkt från sjukhusets mittflygel. Det f.d centralkökets mittdel revs för att skapa en trappa i mittaxeln som kunde sammanbinda Konradsberg med det nyanlagda området.

De kvarvarande delarna av köksbyggnaden bevarades för att utgöra paviljongbyggnader vid ett nytt tvärgående stråk (Konradsbergsvägen) från Rålambsvägen. Tvärstråket delade av området östra del med sjukhusbyggnad och park från den västra delen som rymmer den nya delen av campus.

En ny centralaxel drogs över campus med utgångspunkt från Konradsbergs mittflygel.

Mittdelen av Konradsbergs f.d. centralkök revs för att göra plats för en trappa i områdets centralaxel.

Ett nytt tvärstråk drogs från Rålambsvägen vilket delar in området i en östlig del med den fl sjukhusbyggnaden och parken och en västlig del med det nya campus.

DE ÄLDRE SJUKHUSBYGGNADERNA RENOVERAS OCH MODERNISERAS

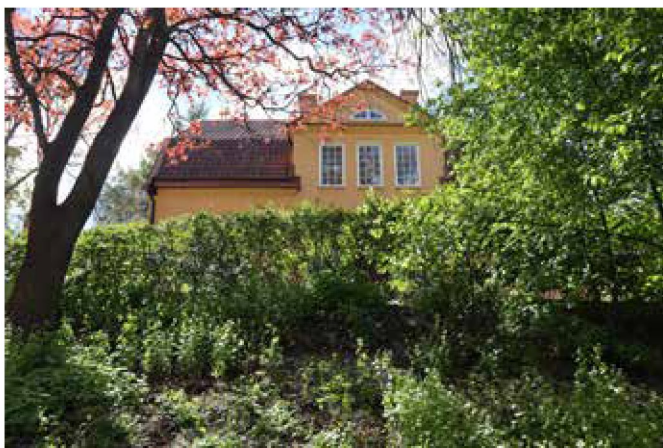
Vid uppförandet av Campus Konradsberg renoverades ett par av de befintliga byggnaderna och några revs. Sjukhusbyggnaden byggdes om för att rymma undervisningslokaler och arbetsplatser för lärare m.m.

Vid renoveringen av huvudbyggnaden var utgångspunkten att återskapa det ursprungliga skicket och fasadernas ursprungliga ljusgula kulör återställdes.

Den f.d överläkarbostaden, Stenvillan och f.d. centralköket renoverades och byggdes om för nya verksamheter.

Konradsberg renoverades och dess ursprungliga ljusgula kulör återställdes. Fasad åt öster.

Några befintliga byggnader på området behölls och renoverades. Överst: Konradsbergs f.d. centralkök, mitt-delen revs medan sidobyggnaderna behölls som paviljonger invid den nyanlagda trappan. Nederst: F.d. överläkARBostaden.

Stenvillan, f.d. personalbostäder.

KONRADSBERG BYGGS TILL MED STUDENTBOSTÄDER
Sjukhusbyggnadens U-formade flyglar byggdes om
för att rymma studentbostäder.

Mot Konradsbergsgatan kompletterades
anläggningen med bostadsflyglar i en våning som
skapade avskilda innergårdar för boendet.

Målet var att förstärka det tvärgående stråket
och skapa en intim bostadsmiljö som på ett
naturligt sätt kunde möta de omgivande
institutionsbyggnaderna och Konradsbergs
huvudbyggnad. Byggnadernas gestaltning styrdes
av detaljplanen som i anpassningsbestämmelser
angav hushöjd samt att fasaderna skulle vara
slätputsade, fönster av trä och tak av falsad plåt.
Taklutningen fick vara högst 30 grader.

Konradsbergs flyglar byggdes till med studentbostäder. Byggnadernas utformning styrdes av detaljplan och uppfördes med slätputsade fasader och fönster av trä.

Överst: Konradsbergs flygelbyggnad mot norr.
Nederst: Studentbostäderna mot gården.

Konradsbergs flyglar och de nya studentbostäderna uppfördes så att mindre gårdar skapades mellan husen.

FREDHÄLLS FOLKSKOLA OCH FOLKSKOLESEMINARIUM FÖR MANLIGA ELEVER RENOVERAS FÖR ATT INGÅ I DET NYA CAMPUS

Fredhälls folkskola och Folkskoleseminarium för manliga elever från 1930- och 1950-talet renoverades för att integreras i det nya campusområdet.

Fredhälls folkskola efter ritningar av arkitekten Paul Hedqvist från 1930-tal.

Fredhälls folkskola efter ritningar av arkitekten Paul Hedqvist från 1930-tal.

Folkhögskoleseminarium för manliga elever efter ritningar av arkitekten Paul Hedqvist från 1950-tal.

Folkhögskoleseminarium för manliga elever efter ritningar av arkitekten Paul Hedqvist från 1950-tal.

UTFORMNING AV NYA BYGGNADER

Enligt riktlinjerna i den nya detaljplanen för området skulle de nya byggnaderna på området ha en långsträckt liggande karaktär och inte konkurrera med den monumentala huvudbyggnaden eller bryta igenom trädkronornas lövverk.

Fasaderna skulle vara slätputsade och ljusa med rytmiserad fönstersättning. Utgångspunkten för arkitekturen var enligt detaljplanen mellan-krigstidens Fredhällsområde och inte den tegelarkitektur som gjorde sig gällande under 1940- och 1950-talets Marieberg.

KEYHUSET

Det sk. Keyhuset placerades i campusområdets centrum på dess högsta punkt. I byggnaden rymdes viktiga funktioner för Lärarhögskolans campus och utformades med ljusa strama fasader med stora fönsterpartier och ekdetaljer. Brunnberg & Forshed ritade Keyhuset som färdigställdes år 2002.

Keyhuset efter ritningar av arkitektkontoret Brunnberg & Forshed.

Keyhuset efter ritningar av arkitektkontoret Brunnberg & Forshed.

OTTESEN-JENSENHUSET

Ottesen-Jensenhuset ritades av Celsing Arkitektkontor med specialsalar för musik, bild och form, arbetsplatser och generella lärosalar och stod klar år 2001.

Johan Celsing utformade byggnaden som en kilformad volym som följer Rålambshovsvägen och campusområdets lokalgata Konradsbergsgatan. Fasaden är gestaltad med ljus puts och fönsterband av rödek i liv med fasaden.

Ottesen-Jensenhuset efter ritningar av Celsing Arkitektkontor.

Ottesen-Jensenhuset efter ritningar av Celsing Arkitektkontor.

TEGNÉRHUSET (MANILLASKOLAN)

Även Tegnérhuset ritades av Brunnberg & Forshed och stod klart 2004. Inför uppförande revs ett par äldre byggnader som inte ansågs försvarbara att renovera. Tegnérhuset skulle rymma undervisningslokaler och kontor och utformades med en cirkelform i slätputs med granitsockel och sluter en innergård som avslutar Campus centralaxel.

Tegnérhuset efter ritningar av arkitektkontoret Brunnberg & Forshed.

Tegnérhuset efter ritningar av arkitektkontoret Brunnberg & Forshed.

UFFEHUSET

Uffehuset rymmer en sporthall under mark samt rörelse- och dramasalår i två byggnadskroppar med ett mellanliggande torg vid Rålambshovsvägen.

Uffehuset ritades av Bjurström och Brodin Arkitekter och färdigställdes år 2000. Byggnaderna utformades med en rund byggnad för dansundervisning och en rektangulär för undervisning i drama med klara, enkla volymer i vit puts.

Uffehuset efter ritningar av arkitektkontoret Bjurström och Brodin.

Uffehuset efter ritningar av arkitektkontoret Bjurström och Brodin.

MARK

Landskapsarkitekt Sture Koinberg planerade områdets mark tillsammans med Lärarhögskolan, Akademiska hus och Stockholms stad.

Målsättningen vara att bevara så mycket som möjligt av park- och naturmark samt att utveckla parkkaraktären. Stora träd skyddades i detaljplan och nya träd planterades.

Även marken inom planområdet styrdes av detaljplanens bestämmelser och fick inte utföras med stödmurar och markbeläggningar med synlig betong. Trappor och gradänger skulle vara av granit. Gång, cykel och körvägar skulle utföras med ytor av grus eller natursten.

Stödmurar av granit och trädrader vid Keyhuset.

Nya campus anlades med vägar, gångvägar, planteringar och stödmurar.

Konradsbergsvägen med nyanlagd trädrad i väst. Gamla träd vid Konradsberg i öst.

5. NULÄGESBESKRIVNING OCH KARAKTÄRISERING

ÖVERGRIPANDE LANDSKAPSKARTA - TOPOGRAFI OCH MILJÖ

Området är stort och landskapet kuperat. Parken öster om sjukhusbyggnaden sluttar ned mot Rålambshovsparken. Områdets nordvästra del utgörs av delvis skogsbeväxt bergmark. I norr gränsar marken mot cykelväg, delvis avgränsad med mur.

Angöring från parken till Thorildsplan och Rålambshovsparken sker via viadukter under Drottningholmsvägen och Lindhagensgatan.

- Vegetation med parkkaraktär
- Vegetation med naturmarkskaraktär
- Skolträdgårdar
- Gångväg
- Cykelväg
- Bilväg
- Stödmur
- Marksluttning

Cykelväg längs parkens norra sida mot Drottningholmsvägen. Stödmur av natursten mot parkens sluttning.

Park med naturmarkskaraktär och upptrampade stigar.

Konradsbergsparkens landskapspark med uppväxta ädellövträd och slingrande gångar.

LÄGE I STADEN, ANGRÄNSANDE GATURUM OCH BEBYGGELSE

Konradsberg avgränsas av Rålambshovsvägen, Görwellsgatan och de stora trafiklederna Drottningholmsvägen och Essingeleden.

Konradsberg omges av bebyggelse i Fredhäll och Marieberg som tillkommit vid stadsdelens utbyggnad under 1930- 1950-talen som består av glesare bebyggelse med hus i park samt 1960-talets modernistiska tidnings- och kontorshus i Västerbroplan.

På norra sidan av Drottningholmsvägen ansluter Thorildsplans gymnasium från 1940-talet och stenstadsbebyggelse av klassisk 1920-talskaraktär.

- 1920-tal
- 1930-tal
- 1940-tal
- 1950-tal
- 1960-tal

Parken gränsar i norr mot Drottningholmsvägen och tunnelbanan.

Parken ansluter till Thorildsplan genom viadukt. På andra sidan ligger Thorildsplans stenstadskvarter med karaktäristisk 1920-talsklassicistisk bebyggelse.

Thorildsplans gymnasium i gult tegel uppfört på 1940-talet efter Paul Hedqvist ritningar vid Drottningholmsvägen.

Slätputsad funktionalistisk bostadsbebyggelse uppförd under 1930-talet vid Rålambshovsvägen i Fredhäll.

Bostadsbebyggelse i gult tegel uppförd under 1940-talet vid Rålambshovsvägen i Marieberg.

Rålambshovsvägen avgränsar Campus Konradsberg i söder. I fonden DN-skrapan uppförd under 1960-talet efter Paul Hedqvist ritningar.

TRE DELMILJÖER

Konradsberg har tre delmiljöer som ett resultat av sjukhuset och dess historiska utveckling och bebyggelse som tillkommit i olika sammanhang vid olika tidpunkter.

 Konradsberg - Bebyggelse och park som präglas av kulturhistoriskt värdefulla byggnader från 1800- och tidigt 1900-tal med omgivande park anlagd på 1800-talet.

 Campus Konradsberg - Bebyggelse som präglas av fristående huvudsakligen slätputsade byggnader av funktionalistisk karaktär med trädgårdsanläggningar uppförda från 1930-2000-tal.

 Förtätningar - Bebyggelse i park uppförd vid olika tidpunkter utan sammanhang med Konradsbergs sjukhus eller campus.

KONRADSBERG

Bebyggelse och park som präglas av kulturhistoriskt värdefulla byggnader från 1800- och tidigt 1900-tal med omgivande landskapspark anlagd på 1800-talet.

- Tidstypiska byggnader från tiden 1860-tal - 1920-tal väl infogade i den naturliga topografin.
- Landskapspark med uppväxta ädellövträd och slingrande grusade och bitvis asfalterade gångar.
- Park med naturmarkskaraktär med naturligt upptrampade stigar.

CAMPUS KONRADSBERG

Campus Konradsberg som präglas av fristående huvudsakligen slätputsade byggnader av funktionalistisk karaktär med trädgårdsanläggningar uppfört under 2000-tal.

- Tidstypiska skolbyggnader från tiden 1930-tal - 1950-tal.
- Slätputsade byggnader av funktionalistisk karaktär från tiden omkring 2000.
- Axial plan.
- Utspärade äldre träd kombinerat med trädgårdsanläggningar.
- Asfalterade vägar och hårdgjorda ytor.

FÖRTÄTNINGAR

Förtätningar i Konradsbergsparken tillkomna vid olika tider. Präglas av fristående byggnader av tegel, betong och trä av tidstypisk karaktär uppförda i park.

- Tidstypiska byggnader från tiden 1940-tal, 1960-tal och 1980-tal.
- Friliggande i park.

TIDSLAGER - BYGGNADER

FASADMATERIAL

- Puts
- Tegel
- Trä
- Betong

KONTEXT

Områdets kärna utgörs av 1800-talets f.d. sjukhusbyggnad med sjukhushuspark.

I parken har efterhand bebyggelse uppförts som tagit parkmark i anspråk vilket minskat parkens ursprungliga utbredning.

I parkens västra del uppfördes under 1930-talet Fredhälls folkskola, under 1950-talet ett folkskoleseminarium och under 1960-talet en telestation av betong.

I parkens östra del uppfördes under 1940-talet ett par fristående bostadshus i gult tegel som en del av utbyggnaden av Marieberg och under 1980-tal infogades ett sammanlänkat bostadskvarter av postmodern karaktär.

De senaste tillskotten i parken är tillkomna vid utvecklingen av området för Campus Konradsberg.

- Bebyggelse kopplad till Stockholms hospital
- Skolbyggnader kopplade till utbyggnaden av Fredhäll och Marieberg
- Bostadshus kopplade till utbyggnaden av Marieberg.
- Bostadshus kopplade till 1980-talets förtätningar av bostadsbebyggelse.
- Fristående byggnader utan koppling till Campus Konradsberg
- Bebyggelse kopplad till Campus Konradsberg

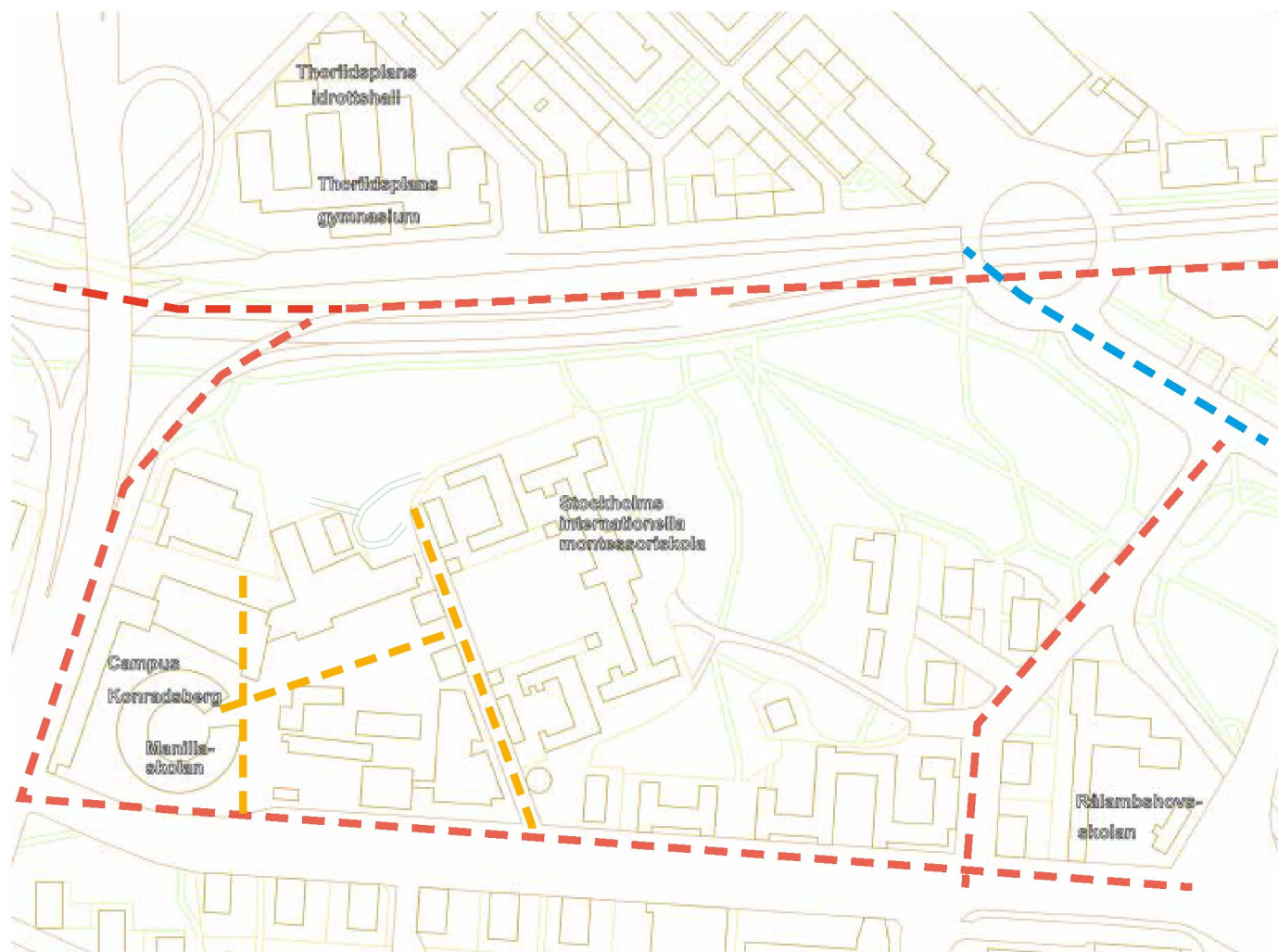

VÄGAR OCH GÅNGSTRÅK

Konradsbergs omgivande vägar är avläsbara i kartmaterial från 1800-talets början. Dagens vägar och trafikleder har anlagts i äldre vägsträckningar.

Parkens gångstråk tillkom huvudsakligen vid sjukhusparkens anläggande under 1860-70-talet.

När Campus Konradsberg anlades på området tillskapades en mittaxel som utgick från huvudbyggnadens mittaxel genom det nyanlagda campuset över en högplata med bred trappa ned till Manillaskolan. Från Rålambsvägen drogs ett tvärgående axiellt stråk som ger en tydlig stadsbyggnadsmässigt struktur och delar området i en östlig och en västlig zon.

- Vägsträckningar <1880
- Vägsträckningar 1880-tal
- Gångstråk 1860-70-tal
- Vägar och gångstråk 2000-tal

PARK

Parkmiljön har tre olika karaktärer;

- Den engelska terrasserade landskapsparken med uppväxta ädellövträd och slingrande gångvägar öster om och i anslutning till sjukhusbyggnaden;
- Kuperat berg med naturmarkskaraktär och upptrampade gångstigar i norr;
- Campusanläggningens centrala del utefter mittaxeln med ett öppet långstreckt parkrum med gräsmatta, träd, buskar och perenner. Utefter murar av granit har lövträd planterats. Gräsmatta och murarna bildar tillsammans en mötesplats på områdets höjdpunkt. Utefter mittaxeln finns medvetet anlagda parkrum utformade som trädgårdsanläggningar. På områdets innergårdar finns mer slutna naturrum.
- Konradsbergsparken som en länk i Kungsholmens parkstruktur genom det långa öst-västliga parkstråket som sträcker sig från Stadshuset via Norr Mälarstrand, Rålambshovsparken och Konradsberg till Fredhällsparken.

- Landskapspark
- Park med naturmarkskaraktär
- Trädgårdsanläggningar
- Parkstråk

Stenvillan i park med slingrande gångar.

Park med naturmarkskaraktär och upptrampade stigar.

Elstation och anläggningar för sophantering placerade i naturmarken vid Konradsbergsvägens slut.

Konradsbergsparkens landskapspark med uppväxta ädellövträd och slingrande gångar.

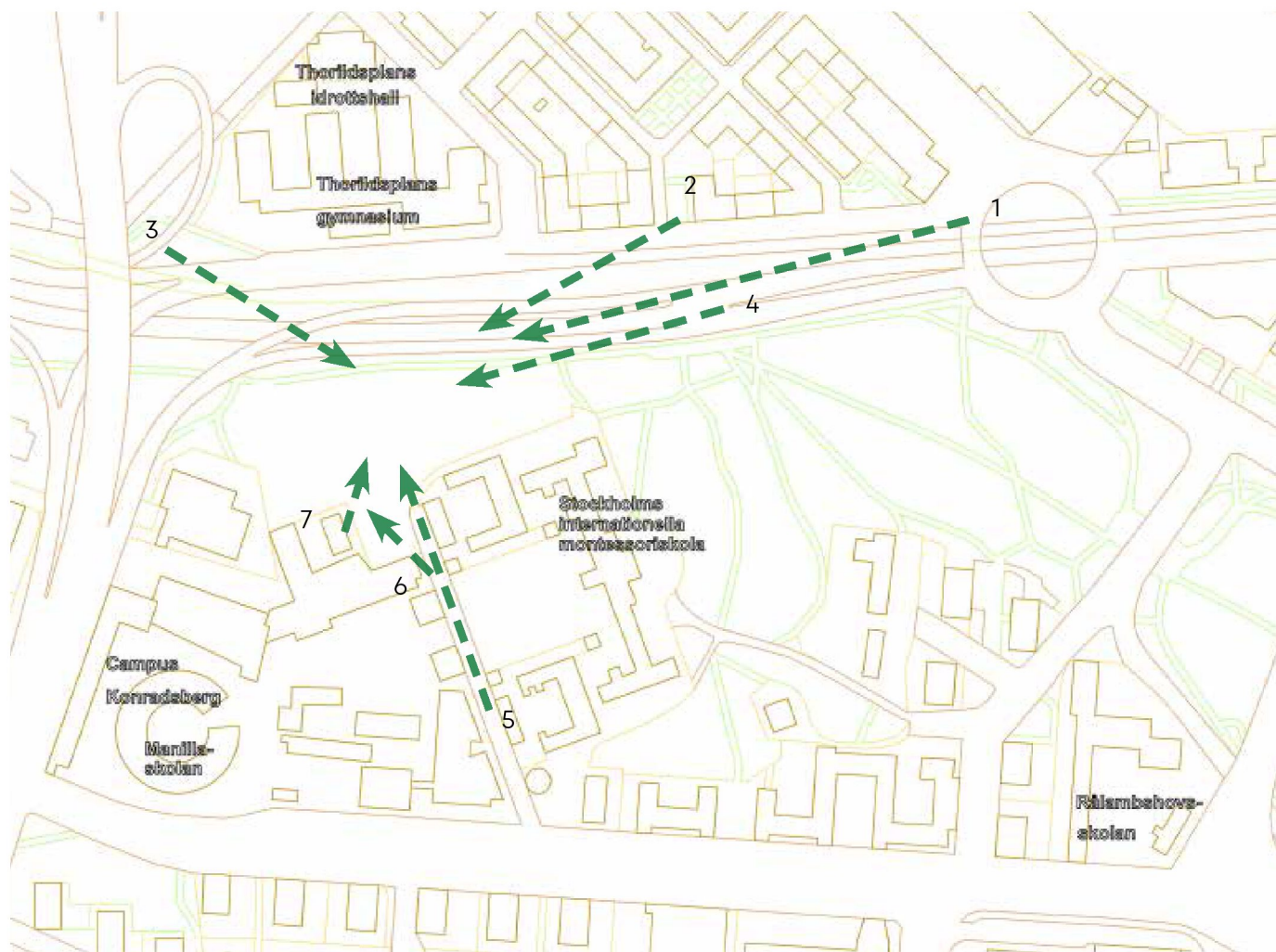
SIKTLINJER OCH BLICKFÅNG

Konradsberg ligger inom ett större, genom vägar, väl avgränsat område i stadsdelen Marieberg. Storskaliga trafikleder och i sen tid tillkommen bebyggelse har bidragit till att områdets historiska bebyggelse inte är väl synlig i stadsbilden utan upplevs framförallt inom området.

I Konradsberg har den monumentala sjukhusbyggnaden en framträdande plats och är områdets centrala blickfång. Parkens träd ger området en mjuk och lummig inramning och siluett.

Vyer är valda utifrån platser där fastigheten har en särskild betydelse i stadsbilden och i närområdet.

1. Vy från Lindhagensplan.
2. Vy från Drottningholmsvägen från öster.
3. Vy från Drottningholmsvägen från väster.
4. Vy från gångväg i Konradsbergsparken.
5. Vy från Konradsbergsgatan nedre del.
6. Vy från Konradsbergsgatan mot naturpark.
7. Vy från Stenvillan.

1. Vy från Lindhagensplan.
Konradsbergsparken från norr med flackare parkmark i öster som höjer sig i väster. Parkens vegetation har en obruten horisont med trädkronor mot norr.

2. Vy från Drottningholmsvägen i öster.

Parken högvuxna vegetation döljer områdets bebyggelse varav endast Konradsbergs torn sticker upp över raden av obrutna trädkronor.

3. Vy från Drottningholmsvägen i väster.
Parklandskapetets siluett är obruten och husvolymerna infogade under trädkronorna.

4. Vy från cykelväg vid Konradsbergsparken längs med Drottningholmsvägen.
Parkmarken ansluter direkt till cykelvägen utan avgränsning. Konradsbergs f.d. sjukhusbyggnad är synlig genom parkens vegetation.

5. Vy från Konradsbergsgatan nedre del.
I horisonten möter vyn Konradsbergsparkens parkmark med naturmarkskaraktär.

6. Vy från Konradsbergsgatan.

I Konradsbergsgatans slut möter vägen parkmark med naturmarkskaraktär och anlagda gångvägar framför Stenvillan.

7. Vy från Stenvillan.
Anlagda gångvägar vid Stenvillan möter parkmark med naturmarkskaraktär.

6. KULTURHISTORISKT VÄRDE

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Stockholms stads Kulturstrategiska stab har i remissvar om behovsbedömning för detaljplan 2017-00506 ang. fastigheten Marieberg 1:26, idrottshall i Konradsbergsparken bl.a. formulerat att:

”Parken, naturmarken och den f.d. sjukhusanläggningen utgör centrala värden i området. Sjukhusparken är förbunden med byggnaderna och värdet handlar om parken som en vital del i synen på vård av mentalsjuka.

Grönområdet från Fredhäll in till stadshuset via Rålambshovsparken och Norr Mälarstrand blev stilbildande för modernismens park- och stadsbyggnadsideal och dess betydelse kan inte nog understrykas.”

KULTURHISTORISKT SAMMANHANG

Konradsbergs ursprungliga utbredning inom hela området har efterhand minskats genom att mark tagits i anspråk för ny bebyggelse som har tillkommit vid olika tider utan koppling till sjukhusets verksamhet. Denna bebyggelse bidrar inte till områdets sammanhängande kontext utan uppfattas snarast mer som solitära uttryck för olika tidslager än som en del av Konradsbergs kulturhistoriska sammanhang.

Uppförandet av Campus Konradsberg har resulterat att området uppfattas utgöra tre olika miljöer; en del som karaktäriseras av fristående historiska byggnader från 1800- och tidigt 1900-tal med koppling till sjukhusmiljön med den omgivande stora parken, en del med Campus Konradsbergs skolbyggnader avgränsade från sjukhusmiljön genom ett tvärgående stråk med en axial struktur, asfalterade vägar och trädgårdsanläggningar samt förtätningar i park utan sammanhang med varken campus eller Konradsberg.

KULTURHISTORISKT VÄRDE - DOKUMENTVÄRDEN/UPPLEVELSEVÄRDEN

KONRADSBERG

Konradsberg kallades först Stockholms hospital för sinnessjuka. 1931 ändrades namnet till Psykiatriska sjukhuset och senare till Rålambshovs sjukhus. I allmänt tal har sjukhuset alltid kallats Konradsberg efter den egendom som inköptes för uppförandet av sjukhuset. Namnet Konradsberg har en koppling till en av stadsdelens äldre gårdar och har ett intresse för Kungsholmens historia.

Sjukhuset uppfördes i stadens utkant på Kungsholmen dit även Stockholms sjukhem och S:t Görans sjukhus förlades. Sjukhusverksamheten i området ingår därmed som en del av stadsdelens historiska utveckling.

ETT AV LANDETS FÖRSTA MENTALSJUKHUS

I Konradsberg uppfördes under åren 1855-73 Stockholms hospital som ett av Sveriges första mentalsjukhus. Sjukhuset uppfördes i en tid då en ny syn på mentalsjukvården etablerades innebärande att vården av psykiskt sjuka var en medicinsk angelägenhet och att psykiskt sjuka skulle vårdas av läkare på institution och kom att bli en föregångare inom svensk vård.

Sjukhuset ambition var att skapa ett mönster-sjukhus som byggde på självhushållets idé och anlades med sjukhuspark och trädgårdsodlingar för vistelse och trädgårdsarbete till patienterna vilket ansågs som främjande av den mentala hälsan och bostäder för personalen inom området.

Konradsberg användes fram till år 1996 i en obruten följd av år sedan 1860-talet som vårdinrättning för psykiskt sjuka och berättar om samhällets medicinhistoriska utveckling.

EN INSTITUTIONSBYGGNAD

Konradsbergs sjukhus är representativ för de monumentala institutionsbyggnader som uppfördes i staden från 1800-talets mitt. Ritningar upprättades av arkitekten Albert Törnqvist i tidstypisk nystil i en blandning av renässans och barock. Byggnaden har ett stort arkitekturhistoriskt värde som ett välbevarat exempel på 1800-talets institutionsbebyggelse och arkitekturströmningar.

EKONOMIBYGGNADER OCH PERSONALBOSTÄDER

I området uppfördes byggnader för centralkök till sjukhuset samt bostäder för överläkare och personal. Centralkök och en överläkarebostad uppfördes i området år 1914 i tidstypisk national-romantisk stil och en personalbostad år 1922 i tidstypisk 20-talsklassicism. Byggnaderna är kopplade till sjukhusets historiska utveckling och bevarar tidstypisk arkitektur samt är väl anpassade i sjukhusets omgivande park och topografiska förutsättningar och ingår som värdefulla delar i Konradsbergsparken.

KONRADSBERGSPARKEN

Vid sjukhuset anlades en sjukhuspark för patienternas rehabilitering som inledningsvis var ett inhägnat område. Parken gestaltades av stadsträdgårdsmästare Melin som en engelsk landskapspark med ädellövträd och slingrande gångar. Den monumentala slottsliknande institutionsbyggnaden har en friliggande väl framträdande placering i parken. Parken avspeglar 1800-talets parkideal samt berättar om tidens syn på parker som en del av patienternas rehabilitering. Parken ger området en mjuk och lummig siluett som bildar en grön lunga i stadslandskapet som har stora parkhistoriska och miljöskapande värden. Konradsbergsparkens har inslag av naturmarkskaraktär vilket idag är ett ovanligt i Stockholms innerstad.

PARKSTRÅK

Konradsbergsparken ingår i det sammanhängande parkstråk som anlades efter Osvald Almqvists programförklaring under 1930-talet som sträcker sig från Stadshuset via Norr Mälarstrand, Rålamshovsparken över Konradsberg till Fredhällsparken. Stråket var det första och främsta exemplet på det stilbildande parkidealet som kom att betecknas Stockholmsstilen, vilken kännetecknas av att utformningen skulle framstå som sparad naturmark när den i själva verket var medvetet utformad. Parkstråket har stora parkhistoriska värden för stadsdelen i sin helhet.

KONRADSBERG - EN PLATS FÖR SKOLOR

Genom uppförande av Fredhälls folkskola och ett folkskoleseminarium under 1930- till 1950-talet präglas området av snart 90 årig kontinuerlig plats för skolverksamhet.

Skolbyggnaderna utgör välbevarade och tidstypiska representanter för 1930-talets funktionalistiskt präglade skolor respektive 1950-talets av traditionalismen präglade skolor i tegel och flera byggnadskroppar, båda uppförda efter den kända skolarkitekten Paul Hedqvist ritningar. Skolbyggnaderna har arkitekturhistoriska och arkitektoniska värden.

1900-TALET BOSTADSBEBYGGELSE

I Konradsbergsparken har parkmark tagits i anspråk vid utbyggnaden av stadsdelen Marieberg. Under 1940-talet uppfördes tre bostadshus i gult tegel efter ritningar av arkitekterna Sture Fröhlén, Nils Einar Eriksson och Backström-Reinius. Byggnaderna har arkitekturhistoriska och arkitektoniska värde som tidstypiska representanter för den bostadsbebyggelse i gult tegel som uppfördes i Marieberg vid tiden.

I parken vid Rålamshovsvägen uppfördes under åren 1987-90 ett bostadskvarter i kv. Taffelberget efter ritningar av arkitekten Sune Malmqvist. Bebyggelsen har bedömts representera en fullt utvecklad postmodernism genom dess monumentala gestaltning med klassicerande detaljer, karaktäristisk för sin tid och väl genomförd.

CAMPUS KONRADSBERG

Skolbyggnaderna inom Campus Konradsberg som uppfördes under 2000-talet har inte värderats kulturhistoriskt. Det innebär inte att området saknar kvaliteter att ta till vara och hantera varsamt. Genom detaljplanens bestämmelser bildar Campus Konradsberg ett huvudsakligen homogent område med byggnader som till höjd och volym huvudsakligen underordnar sig den befintliga bebyggelsen i Konradsberg och genom ljusa slätputsade fasader erhållit en funktionellt inspirerad arkitektur som ansluter till stadsdelen Fredhälls karaktär. Äldre utsparade träd, nyplanterade träd och trädgårdsanläggningar bidrar till områdets gröna karaktär.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN I FÖRHÅLLANDE TILL NÄRMILJÖN, STADEN OCH RIKET.

RIKSINTRESSANT - RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÄRDEN (STOCKHOLMS INNERSTAD MED DJURGÅRDEN)

STOCKHOLMSKA SÄRDRAG - STOCKHOLMS TOPOGRAFI

Konradsbergs topografi med bergsrygg och sluttning mot Rålambshov i öster.

STOCKHOLMSKA SÄRDRAG - STOCKHOLMS ANPASSNING TILL NATUREN

Bebyggelsens anpassning till naturlig topografi.

STOCKHOLMSKA SÄRDRAG - BLICKFÅNG OCH VYER

Den monumentala och väl framträdande historiska sjukhusbyggnaden.

Parklandskapets obrutna trädsluett.

DEN OFFENTLIGA OCH DEMOKRATISKA STADEN

Konradsberg är ett av innerstadens sjukhusområden som tillkom vid 1800-talets mitt som en del av den offentliga byggnadsverksamheten som tog fart i Stockholm med byggnader särskilt utformade och lämpade för ändamålet. Institutionsbyggnaden är uppförd som mönstersjukhus för vård av psykiskt sjuka och kom att bli en föregångare för landets institutioner. Den monumentala arkitekturen framhäver verksamhetens betydelse. En av Stockholms byggnader uppförd för det allmännas räkning som representerar stadens roll som huvudstad men illustrerar även den ökande demokratiseringen och tillgängligheten till olika samhällsfunktioner under de senaste århundradena.

KOMMUNALT INTRESSE - STOCKHOLMS STAD

KUNGSHOLMENS INSTITUTIONER

Konradsberg som en del av närvaron av offentliga institutioner på Kungsholmen tillsammans med S:t Görans sjukhus och Stockholms sjukhem.

SÄRSKILT VÄRDEFULL BEBYGGELSE AV VIKT FÖR STADEN

Konradsbergs hospital, 1860-tal

Överläkarebostad, 1914

Centralkök, 1914

Fredhälls folkskola, 1930-tal

Folkskoleseminarium, 1950-tal

Bostadshus 1940-tal

Bostadshus 1980-tal

BEBYGGELSE OCH PARK KOPPLAD TILL KONRADSBERGS HOSPITAL - SAMMANHÄNGANDE MILJÖ

Konradsbergs hospital, Överläkarebostad, Centralkök, Stenvillan, Sjukhuspark.

SÄRSKILT VÄRDEFULL PARK

Konradsbergsparken som landskapspark och naturmarkspark.

SÄRSKILT VÄRDEFULLT PARKSTRÅK

Konradsbergsparken som en del av Kungsholmens södra parkstråk.

STOCKHOLMS STADS- OCH LANDSKAPSBILD

Konradsbergs sjukhus som en framträdande byggnad i stadsbilden med en miljöskapande funktion.

Konradsbergsparkens parklandskap med obruten trädsluett.

LOKALT INTRESSE - NÄRMILJÖ

BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISKT VÄRDE

Stenvillan uppförd under 1920-tal.
Bostadshus, 1940-tal.

STADS- OCH LANDSKAPSBILD

Utsparade äldre träd i Campus Konradsberg.

KÄNSLIGHETSANALYS

Hög känslighet för förändringar

Konradsbergs kärnområde med f.d. sjukhusbyggnad och park av särskilt högt kulturhistoriskt värde. Inkluderar park av typ landskapspark och naturmarkspark samt parkstråk.

Känsligt för förändringar

Byggnader och park av särskilt kulturhistoriskt värde som ingår i f.d. sjukhuset Konradsbergs bebyggelse- och parkmiljö. (Stenvillan, fd. centralkök och f.d. överläkarbostad samt parkmark väster om sjukhusbyggnad.)

Solitära byggnader av särskilt kulturhistoriskt värde eller visst kulturhistoriskt värde uppförda på Konradsbergsparkens mark. (f.d. Fredhällsskolan, f.d seminarium för manliga elever, bostadsbebyggelse i kv. Taffelberget, kv. Pendeluret och kv. Hedvigsberg.)

Tåligt för förändringar

Bebyggelse som saknar kulturhistorisk klassificering uppförda på Konradsbergsparkens mark. (Campus Konradsberg, förskola i kv. Hedvigsberg samt telestation.)

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

- Naturlig topografi.
- Bebyggelse anpassad till områdets naturliga topografi.
- Tidstypisk bebyggelse från 1800- och tidigt 1900-tal med koppling till Konradsbergs hospital.
- Områdets bebyggelse underordnar sig det dominerande Konradsbergs sjukhus till höjder och volymer.
- Bebyggelsens huvudsakligen slätputsade fasader.
- Parklandskap med slingrande gångvägar och uppvuxna ädellövträd.
- Park med naturmarkskaraktär och upp-trampade naturliga stigar.
- Naturstensmurar.
- Konradsbergs hospital som fondmotiv och blickfång.
- Siktlinjer från Drottningsholmvägen över parklandskap med obruten trädssiluett.
- Landskapsparkens terrasseringar mot anslutande vägar.
- Parken som en del av ett parkstråk med anslutning till Rålambshovsparken och Fredhällsparken.

7. TILLVARATA OCH UTVECKLA

BEFINTLIG TOPOGRAFI

Ny bebyggelse bör anpassas till naturlig topografi.

GÅNGSTRÅK

Den historiska parkens gångstråk bör tas tillvara och utvecklas. Ta tillbaka igenväxta historiska gångstråk i naturpark enligt förslagsvis 1930-talets karta.

BEFINTLIG OCH NY BEBYGGELSE

Befintliga kulturhistoriskt värdefulla byggnader ska bevaras. Den befintliga huvudbyggnadens monumentalitet bör bibehållas.

Ny bebyggelse bör inte konkurrera utan underordna sig befintliga byggnader till höjd och volym. Nya byggnader med utemiljö bör infogas varsamt med respekt till omkringliggande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och landskap.

Nya byggnader anpassas till områdets befintliga fasadmaterial och kulörer inom området. Den nya bebyggelsen i Campus Konradsberg är förhållandevis homogen till följd av detaljplanen som föreskriver slätputsade fasader, fönster utformade av trä och falsade plåttak. Beakta och förhålla sig till befintlig detaljplan vid kompletterande bebyggelse i området. Anläggningar på taken bör undvikas.

PARK OCH VEGETATION

Befintliga värdefulla träd bör bevaras.

Ny bebyggelse bör understiga trädhorisonten till höjd och inte bryta trädkronornas siluett. Park- och naturmarkskaraktären bör bibehållas.

Ovårdade delar av naturmark rustas upp.

Det befintliga sammanhängande gröna parkstråket över stadsdelen förtydligas.

Mark, träd och grusade gångar invid Stenvillan rustas upp med hänsyn till Konradsbergsparkens karaktär.

Mark inanspråktagen för sophantering bör återställas.

NYA ANLÄGGNINGAR

Bibehåll parkens anslutning mot intilliggande vägar. Stödmurar och terrasserings bibehålls.

Förhålla sig till den befintliga detaljplanens bestämmelser för utformning vid tillskapande av stödmurar, terrasser och gångvägar. Gångvägar bör grusas. Trappor och murar bör vara av natursten.

8. KÄLLOR

LITTERATUR & RAPPORTER

Asker, Bertil, Stockholms parker, Uppsala 1986
Campus Konradsberg, Vägen till ett samlat Campus 1994-2004, Akademiska hus. 2004
Husboken, Husen på Campus Konradsberg, Lärarhögskolan i Stockholm, 2006
Kungsholmen, Områdesprogram, Stockholm inför 2000-talet, SBK 1997
Mälaren 5, Rålambshovs sjukhus, En byggnadsinventering från Stockholms stadsmuseum 1993
Parkplan Kungsholmen, Del 1 och 2, Kungsholmens Stadsdelsförvaltning, Trafikkontoret, 2008
Rålambshovs sjukhus, Konradsberg, Intendentsvillan, En byggnadsinventering från Stockholms stadsmuseum, 1987
Svedberg, Gunnel, Ur Konradsbergs historia 1861-1986, Stockholm, 1986
Stockholms parkprogram, Handlingsprogrammet för utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur, Gatu- och fastighetskontoret, 2006

ARKIV

Digitalt stadsmuseum, fotografier
Kungliga biblioteket, vykort
Lantmäteriet, Historiska kartor
Riksarkivet, planer och ritningar
Stockholms stad, bygglovsarkivet, planarkivet
Stadsarkivet, ritningar
Stockholmskällan, Historiska kartor, fotografier

INTERNET

Wikipedia, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Konradsberg>, Konradsbergshallen, Manillaskolan, Taffelberget 7, Kungsholmens västra gymnasium, Fredhälls folkskola, Campus Konradsberg, Hedvigsbergs malmgård